

Litteratur.

Gabriel Langfeldt: Lærebok i klinisk psykiatri for medisinske studenter og praktiserende leger. H. Aschehoug & Co. Oslo 1951. 553 s. — Anm. av professor Finn Rud.

Denne læreboken har sin spesielle forhistorie. I 1946 ble det av psykiatriprofessorer fra Danmark, Sverige og Norge drøftet muligheten av å utgi en felles nordisk lærebok i psykiatri.

Heldigvis, må en vel si, fant de forhandlende herrer at dette ikke var hensiktsmessig. Erfaringen har vist at slike felles lærebøker, med diverse forfattere, som oftest blir for utflytende og overdimensjonerte. Det er her gjerne blitt så at når mange skal begrense seg, så blir det ingen begrensning overhodet. De forskjellige forfattere sitter vel alle med den baktanke at den såkalte begrensningens kunst bør (og må?) utføres af de andre som er med på å skape verket.

Derfor har slike felles-verker lett for å bli håndbøker istedet for lærebøker.

Når det gjelder psykiatrien står en overfor nok en vanskelighet når det gjelder en slik felles nordisk tanke. Psykiatrien er en ung vitenskap med lite avklarete begreper og de forskjelligste oppfatninger når det gjelder sykdommens ætiologi, patogenese og terapi. Selv om diversene i oppfatning når det gjelder de store linjer ikke er så svært store her i Norden, må en nok forutse at en felles nordisk lærebok i psykiatri ville komme til å mangle atskillig fasthet i komposisjonen og at de forskjellige retninger vurdert av flere forfattere ville virke nokså forvirrende på en nybegynner i faget. Selv om en vil at de fleste syn skal komme frem skal eleven i første omgang ledes ved hånden.

Anmelderen har oppholdt seg såvidt meget med disse forhold: begrensning og en fast, men ikke ensidig, vegledning fordi det er to fundamentale forhold vedrørende lærebøker.

Det er også her vi må ta vårt utgangspunkt når vi skal vurdere foreliggende bok.

Det kan synes lett å kritisere professor Langfeldt når det gjelder det første punkt: begrensningen. Men en kritikk må alltid øves på bakgrunn av den foreliggende situasjon. Forfatteren har av to grunner stått overfor vanskelige oppgaver når det gjelder dette med begrensningen.

For det første må utviklingen av psykiatrien i de siste årtier nærmest karakteriseres som enorm. Professor Langfeldt har stått overfor en kolossal stoffmengde hvor utvalget selvsagt har vært overmåte vanskelig.

Det annet forhold som i høy grad har vanskeliggjort forfatterens oppgave, er spørsmålet: hvem skal ha nytte og glede av boken. Professor Langfeldt har som undertittel på sin lærebok „For medisinske

studenter og praktiserende leger". Det er denne kombinasjon av studenter og praktiserende leger som er vanskelig, særlig når det gjelder psykiatri. Det er nemlig en gradsforskjell på hva en student bør vite om psykiatri og leger, som fylkesleger, distriktsleger og skoleleger kan bli nødt til å skaffe seg kunnskap om i spesielle situasjoner.

Det er denne professor Langfeldts dobbelte hensikt som meget har gjort at boken er blitt vel stor som *lærebok for studenter*.

Tar en så boken for seg med henblikk på en mere detaljmessig behandling, blir en straks sympatisk stemt fordi forfatteren har viet de generelle betraktninger en omtale. Mangel på generelle synspunkter har hittil skjemet en flerhet av våre medisinske lærebøker. Ikke mindre enn 161 sider medgår til denne framstillingen så begrensningsproblemet melder seg straks. Anmelderen vil her som sin mening fremheve at omtalen av de forskjellige psykologiske prøver har fått en noe for bred plass. De forskjellige testinger er jo et uttalt spesialistarbeid som neppe noen utenfor psykiaternes og psykologenes krets vil beskjeftige seg med.

Kapitlet om syndromdiagnosen synes også å være i største laget. Her er jo grensen til den spesielle psykiatri så flytende at dette kapittel med fordel kunne vært endel kortere.

Det samme syn kan anlegges når det gjelder kapitlet om behandlingsmetodene i den generelle del. For å nevne noen eksempler: Hyperterm-behandlingen er en for spesiell metode til å bli viet noen bredere behandling i en *lærebok*. Det samme må sies om sjokkbehandlingene som har fått ikke mindre enn 15 siders omtale. Kapitlet om psykoterapi er også etter anmelderens mening altfor langt. En langt kortere orientering hadde vært fullt tilstrekkelig i en lærebok idet det her også dreier seg så å si om en spesialitet innen spesialiteten.

Når det gjelder kapitlene i den spesielle del, må det sies at også disse gjennomgående er for store og for inngående. Men det er her umulig å gå i detaljer. Det skal bare til eksempel nevnes at bare kapitlet om neurosenes årsaksforhold krever sine 32 sider. Det er jo ingen som er i tvil om dette kapitlets store betydning, og det skal sies til forfatterens store ros at han lar de forskjellige retninger tale greit og klart for seg. Men noe mindre kunne ha gjort det.

Schizofreniene har også fått en for bred behandling. Forfatteren sier et sted i dette kapittel: „I virkeligheten er vi på disse 25 år ikke blitt det spor klokere av de utallige laboratorieundersøkelser som er foretatt“. Det skulle derfor i en lærebok være unødvendig med en såvidt bred refererende framstilling som forfatterens (særlig gjelder dette eldre arbeider).

Mot kapitelinndelingen kan det etter anmelderens mening også reises endel innvendinger. I kapitlet psykogene psykoser har professor Langfeldt således plassert paranoia. Anmelderen personlig ville ha foretrukket at den var blitt omtalt under de konstitusjonelle psykoser. Selvsagt spiller psykogene momenter alltid en rolle. Men,

som forfatteren selv sier, så er nå de fleste enige om at paranoiaen tilhører en bestemt personlighetstype.

En annen plassering som anmelderen er uenig i er at psykoser hos åndssvake er satt opp som en undergruppe blandt de konstitusjonelle psykoser. Det er jo ikke alle former av åndssvakhet som skyldes konstitusjonelle forhold.

Professor Langfeldt anfører en rekke forskere, etter anmelderens mening for mange. Selvsagt er utvalget vanskelig når en tar den store litteratur med i betraktningen. Men når en først skal nevne navn, savner en endel norske arbeider. Særlig burde overlege Håkon Sæthres undersøkelser over multiple sclerose vært nevnt. Det samme gjelder også overlege Hans Evensens grunnleggende schizofreniarbeid. Enn videre burde professor R. Vogts lærebok vært ført opp i læreboksfortegnelsen og ikke bare anført i en fotnote.

Alt i alt er det et broket bilde den uerfarne leser får av psykiatrien. Forfatteren burde ha hatt til hensikt å lede nybegynneren med faste hånd gjennom det psykiatriske villniss. Professor Langfeldt har også sløffet to ting som i høy grad er nybegynneren tilhjelp, nemlig billedstoff og sykehistorier. De sistnevnte behøver ikke være mange, men de bør høre til en lærebok i psykiatri.

Når en har gått igjennom denne på mange måter gedigne bok, må en stille seg et hovedspørsmål: er den blitt så stor at den må sies å være uforholdsmessig for studentundervisningen? Det er et vanskelig spørsmål å besvare uten å ha prøvet boken i praksis d. v. s. i studentundervisningen.

Anmelderen har villet gjøre en slik prøve. Det er grunnen til at denne anmeldelse kommer såvidt sent. Erfaringen her i Bergen er den at bokens størrelse ikke har bydd på vesentlige vansker når bare læreren avstemmer studentenes lesning etter den kliniske undervisning og etter de krav en setter til studentenes kunnskaper i psykiatri. Selvom psykiatriundervisningen er noe forskjellig lagt an ved universitetene i Norden, er anmelderen av den mening at boken skulle kunne passas inn også utenfor Norge.

Det å skrive en adekvat lærebok i psykiatri har alltid vært vanskelig. Men vi begynner jo nå å få en viss erfaring. En mellomting mellom professor Langfeldts og overlege J. Chr. Smiths (revidert utgave ved professor Strømgren) står for anmelderen som passende.

Vi skal imidlertid være professor Langfeldt meget takknemlig for denne bok. Den avhjelper et stort savn. Den gjør det mulig for den leser som ønsker det, å få gode orienteringer i de forskjelligste, ja så å si alle grener, av den moderne psykiatri, ajourført som den er i en grundig framstilling.

Finn Rud.

Hvorfor er de sådan? En studie over homosexualitetens problemer.
Redigeret af Jarl Wagner Smitt. Hans Reitzels Forlag.
København 1951. 223 sider.

De første to trediedele af denne bog er skrevet af læge *Jarl Wagner Smitt*. Han søger heri at give en „helhedsopfattelse“ af homoseksualitetens problem, „som det tager sig ud fra et mentalhygiejnisk synspunkt“. I den sidste trediedel konkurrerer seks forfattere om pladsen. Magister *Mogens Højgaard* beretter om homoseksualitet hos dyr, læge *Hans Rehbeek Sørensen* om arvelighedsundersøgelser over homoseksualitet, læge *Nils Nielsen* behandler emnet kortfattet ud fra et psykoanalytisk synspunkt og professor *Th. Geiger* gør lige så kortfattet rede for sociologiske synspunkter. Hertil slutter sig et sammentrængt referat af emnets strafferetlige og kriminologiske side af lektor *Karl O. Christiansen* og nogle bemærkninger af skoleinspektør *Kragh-Müller* om skolealderens betydning for den seksuelle udvikling. Disse små bidrag til værkets „specielle del“ giver god og gavnlig oplysning om emnet. De er gennemgående præget af nøgtern saglighed.

Enkelte vigtigere konklusioner af disse specialbidrag fortjener at fremhæves.

Nyere undersøgelser af dyrenes seksualliv har vist, at der ganske vist hyppigt kan iagttages „homoseksuel praksis“ hos visse dyrearter (fugle, aber m. v.), men at det hos dyr er en „uhyre stor sjældenhed“ at træffe „ægte homoseksualitet“, d. v. s. det forhold, at et legemligt normalt dyr *foretrækker* at have seksuel omgang med artsfeller af eget køn. „Om en sådan form for homoseksualitet overhovedet findes hos vildtlevende dyr, der er opvokset under helt naturlige betingelser, er et åbent spørgsmål (måske bortset fra aber)“ (s. 175.).

De hidtil stedfundne arvelighedsundersøgelser (hos mennesker) har haft ringe positive resultater. „Man ved stadigvæk ikke, om arv er af betydning for opståelsen af homoseksualitet“ (s. 181).

Omvendt har det indtil nu — som det fremhæves af læge *Nils Nielsen* — „været umuligt at bevise, at den egentlige homoseksualitet *udelukkende* kan være erhvervet adfærdsform. Det sandsynligste er vel, at der i almindelighed er tale om et samspil mellem arvelige og miljøbestemte faktorer“ (s. 184). Det må erkendes, at en psykoanalytisk behandling som oftest ikke er tilstrækkelig til at forvandle den homoseksuelle indstilling til heteroseksuel. Den kan dog give værdifulde resultater i tilfælde, hvor den pågældende alvorligt ønsker at blive behandlet og forandret, hvad imidlertid kun sjældent er tilfældet. Hverken gennem psykoanalysen eller ved andre forskningsmetoder er det lykkedes at påvise, at de homoseksuelle som samfundsindivider kan betegnes som enten plus- eller minusvarianter (s. 188).

Heller ikke den sociologiske forskning har tilvejebragt sikre resultater af større betydning. Overfor den ofte hævdede mening, at homoseksuel adfærd er særlig udbredt blandt krigeriske folkeslag, og at der

således består en indre forbindelse mellem homoseksualitet og militarisme, fastslår professor Geiger, at påstanden i det mindste er skæv, sandsynligvis helt forkert (s. 196). Der foreligger kun ret unøjagtige oplysninger om udbredelsen af homoseksuel praksis i det hele taget. Selv overfor den hidtil bedste kilde, Kinsey-rapporten, må der tages adskillige forbehold (s. 196).

Arten og værdien af bogens voluminøse hovedafsnit står i et ejendommeligt modsætningsforhold til redegørelserne i dens specielle del. Forfatterens fremstilling er vidtløftig og vidtsvævende. Hans gengivelse af Kinsey-rapportens resultater er uden fornødne kritiske forbehold. Fremstillingen er polemisk vendt mod „forfølgelsen“ af de homoseksuelle. Denne polemik er ofte ensidig og overdreven, og forfatterens konklusioner er, særlig med hensyn til den strafferetlige behandling af homoseksuel omgang med mindreårige, ufyldestgørende begrundede. Der kan navnlig ikke gives forfatteren medhold i, at det ville være et fremskridt, om aldersgrænsen for straffri homoseksuelle forhold (bortset fra forførelse) blev nedsat fra den i dansk ret gældende grænse af 18 år til 15 år for partnerens vedkommende, eller at homoseksuel forførelse under misbrug af alder og erfaring skulle være straffri, når partneren var fyldt 18 år (mod nu 21 år). Et retfærdighedskrav på absolut ligestilling i strafferetlig henseende af hetero- og homoseksuel aktivitet er uden rod i virkeligheden. Der må regnes ikke blot med en særlig tendens til homoseksuelle efterstræbelser overfor ganske unge, men også med de særlige skademuligheder, som tidlig inddragen i et homoseksuelt forhold kan rumme. Forfatteren burde i en fremstilling, der har oplysning til formål, på en langt mere indgående og objektiv måde have beskæftiget sig med de reale hensyn, der ligger bag den gældende strafferetlige normering af de herhen hørende spørgsmål.

En nærmere gennemgang af Wagner Smitt's fremstilling kan ikke gives her. Som et bidrag af positiv interesse til forståelsen af homoseksuel udvikling skal dog fremhæves hans forsøg på at finde en fællesfaktor for al homoseksualitet gennem en teori om „instinktprägning“ (s. 65 ff.). Efter denne teori har ethvert menneske et medfødt heteroseksuelt sanseskema, der imidlertid kan omformes i homoseksuel retning gennem homoseksuelle oplevelser af en vis styrke på et tidligt stadium af udviklingen. Der skulle herefter kun være en gradsforskel mellem de forekommende forskellige typer af personer med homoseksuel adfærd. Forfatterens fremstilling af denne teori skæmmes af nogen uklarhed, og der er næppe grund til at tillægge den så stor betydning, som han selv er tilbøjelig til at gøre.

Stephan Hurwitz.

Johannes Andenæs: Svek och motstånd under Norges ockupationsår. *samme*: Rättsuppgörelsen i Norge efter andra världskriget. Stockholm, Albert Bonniers förlag, 1950.

I den bekendte svenske serie Studenföreningen Verdandis småskrifter er udsendt to små hefter — hvert på et halvt hundrede sider — af professor *Johs. Andenæs*: om besættelsesårenes svig og modstand og om retsopgøret. Så knapt og klart som det vel overhovedet er muligt er i det første af disse hefter de vigtigste hændelser og udviklingslinier i Norges besættelse sammenfattet; dermed er også baggrunden givet for det andet hefte om det retlige opgør med landssvigerne: arrestationerne, lovgrundlaget, de vigtigste fortolkningsspørgsmål (navnlig om straf for bistand til fjenden og angreb på forfatningen), strafudmålingen, opgørets omfang, resocialiseringen, kritikken mod retsopgøret etc. Uden at være stærkt advokatorisk præget giver fremstillingen af det faktisk passede i nogen grad udtryk for en juridisk og politisk vurdering af retsopgøret. En endelig dom har forfatteren ikke villet fælde, men han siger: „Måske bliver fremtidens dom, at (opgøret) med alle sine stærke og svage sider snarere var et udtryk for en historisk nødvendighed end et resultat af nogen særlig klogskab eller dumhed hos de mænd, som planlagde og gennemførte det“. På et vigtigt punkt hævder forfatteren et rent politisk synspunkt: „Ingen regering havde i 1945 eller 1946 kunnet gennemføre en amnesti for NS-medlemmer.“

Andenæs' skrifter kan varmt anbefales alle danske jurister, for hvem disse spørgsmål endnu har nogen interesse. Det var ønskeligt, om der også i Danmark fremkom en redegørelse for retsopgørets grundlag og forløb, således at det ikke ganske overlades eftertiden at samle materialet.

Knud Waaben.

Ivar Strahl: Brotten och brottspåföljderna. En orientering. Stockholm, P. A. Norstedt & Söners förlag, 1952. 224 s.

Forfatteren skriver i sit forord: „Syftet med denna bok är att lämna en kort och allmänfattlig framställning av brottsligheten i Sverige och dess bekämpande genom straffrätten“. Og på bogens bagside fremhæver forlaget med rette, at den aktuelle debat om kriminaliteten er blevet forøget og fordybet, og at professor Strahls bog kan betragtes som et grundlag for enhver diskussion om disse spørgsmål. Bogen giver et sådant grundlag ikke blot med hensyn til dagens problemer vedrørende kriminalitetens omfang og de kriminalretlige sanktioners anvendelse og udvikling, men tillige med hensyn til kriminalitetens årsager, de almindelige strafbarhedsbetingelser og andre hovedspørgsmål fra kriminalrettens almindelige del, kriminalitetsbekæmpelsens forskellige organer, samt endelig for så vidt angår straffelovens forbrydelsestyper, af hvilke forfatteren giver en klar og velordnet fremstilling.

Det er jo et meget omfattende område professor Strahl her har påtaget sig at indføre sine læsere i, og han har måttet begrænse sig til de allervæsentligste træk. Måske vil nogle finde, at spørgsmålene om den aktuelle kriminalpolitiske situation og diskussion kunne være uddybet mere. Men herved må det huskes, at der er gode muligheder for at gå videre til andre kilder i den svenske kriminalistiske litteratur, og Strahl har i hvert fald på ca. 30 sider givet en fortræffelig oversigt over det svenske reaktionssystem, som også kan være til nytte for jurister, psykiatere, forsorgsmedarbejdere og andre, der af faglig interesse følger udviklingen i de nordiske lande, men samtidig kunne have brug for nøjagtig besked om udgangspunktet i gældende svensk ret.

Det svenske reformarbejde kan meget nemt i løbet af en kortere årrække gøre en del af bogen mindre tidssvarende. Strahl ønsker det næppe anderledes, og man må da både i forfatterens og i publikums interesse ønske denne bog udsolgt, inden en ny udgave bliver påkrævet.

Knud Waaben.

De nordiska kriminalistföreningarnas årsbok 1950—51. Stockholm 1951. XL + 192 sider.

Årbogen indeholder som sædvanlig referater af forhandlingerne på de nordiske kriminalistforeningers årsmøder og et udførligt resumé på engelsk.

Den danske forhandling i oktober 1950 angik *praktiske strafudmålingsproblemer* og blev indledet af W. E. von Eyben. I diskussionen deltog bl. a. professorerne Strahl og Andenæs. — De norske kriminalister diskuterede i november 1950 *socialundersøgelser og tilsyn med lovovertrædere*, med generalsekretær Iv. Rummelhoff som indleder. Han konkluderede i en række ønsker for den fremtidige udvikling og anbefalede bl. a. at nå frem til en kombination af privat organisation og faste statsansatte distriktssekretærer eller -inspektører; endvidere nævntes ønsket om en lovgivning om socialundersøgelser i straffesager, med obligatorisk undersøgelse i alle sager mod begyndere under 25 år. Det sidstnævnte punkt blev tiltrådt af fængselsdirektør Berit Puntervold, der fremhævede undersøgelseernes betydning for anstalterne, når frihedsberøvelse skal iværksættes. På linie hermed ønskede professor Gabriel Langfeldt psykiatrisk undersøgelse af alle lovovertrædere under 18 år.

På den svenske kriminalistforenings møde i november 1950 drøftedes spørgsmålet om forbrydelse og publicitet. Diskussionen blev indledet af justitierådet Nils Beckman, der ikke så muligheder for at opnå noget videre ved lovregler om pressens behandling af straffesager; han anbefalede overenskomstens vej. Høyesterettsadvokat Leif S. Rode redegjorde for spørgsmålets stilling i Norge, hvor det gennem flere årtier er blevet grundigt drøftet, og professor Hurwitz omtalte det dan-

ske udvalgs arbejde. I den øvrige diskussion blev de to modstående synspunkter fortrinsvis repræsenteret af advokater og redaktører.

Både den *finske* og den *islandske* kriminalistforening behandlede på deres årsmøder i marts og april 1951 *konfiskation af ulovligt udbytte*; indlederne var professor *Honkasalo*, professor *Bo Palmgren* og højesteretsdommer *Th. Eyólfsson*. På den finske forenings møde blev emnet behandlet i forbindelse med spørgsmålet om *erstatning* til den forurettede.

Årbogen slutter med fortegnelser over kriminalistforeningernes medlemmer. Det samlede medlemstal er på to år steget med 135 til 2105.

Knud Waaben.

Carl Aude-Hansen: Fra fængsel til frihed. Kriminalforsorg i Danmark. København, Det danske forlag, 1952. 334 s.

Den bog om kriminalitet og kriminalitetsbekæmpelse, som chefen for det danske fængselsvæsens arbejdsdrift har skrevet, har i første række skullet være en populær fremstilling. Forfatteren har særlig tænkt på studiekredse. Det er et spørgsmål, om forfattere af almenfattelige bøger ikke i vor tid er tilbøjelige til at overvurdere den kollektive læsnings betydning. Studiekredse er i sig selv en god ting, men der er næppe synderlig mange af dem, som beskæftiger sig med kriminalitetens problemer, og under alle omstændigheder bør det endnu være en fuldt agtværdig opgave, og den vigtigste, at skrive for folk, der har lyst til at sætte sig ind i et emne på egen hånd. Men de to formål kan heldigvis forenes, og Aude-Hansens bog er i hvert fald behageligt fri for de gængse studiekredsraffinementer i form af lektier derfra og dertil, spørgsmål til eftertanke og deslige.

Hvad giver bogen nu den læser, som savner faglige forudsætninger? Langt mere end man med rimelighed kunne forlange af en sådan bog. 1. del — ca. 60 sider — er en gennemgang af forbrydelsens årsager og af forbryder- og forbrydelsestyper; 2. del — resten af bogen — en meget udførlig omtale af samfundets foranstaltninger mod forbrydelsen, delt i tre afsnit: om straffene, særbehandlingen og kriminalforsorgen i frihed. Det er altså først og fremmest en bog om kriminalitetsbekæmpelsens midler, men 1. del om forbrydelsen giver dog en ret grundig indførelse i de almindelige synspunkter vedrørende sjælelige og milieumæssige faktorer bag forbrydelserne samt en meget levende orientering om vigtigere gernings- og gerningsmandstyper.

Hvad enten det nu falder i tråd med forfatterens plan med bogen eller ej, må det særlig betones, at Aude-Hansens bog er et overordentlig værdifuldt tilskud til den *faglige* litteratur; den går langt ud over de sædvanlige rammer for populære fremstillinger. I Danmark er det skrevet ret lidt om *frihedsstraffens* stilling i reaktionssystemet. Aude-Hansens bog indeholder ca. 125 sider om frihedsstraffen, en virkelig sagkyndig redegørelse for den historiske baggrund og for fængselsstraffens nuværende form og problemer, for klassifikation og anstalts-

typer, livet i fængslerne — først og fremmest om fangens oplevelse af fængslet og om arbejde og anden beskæftigelse — o. s. v. Talrige praktiske spørgsmål, som i større eller mindre grad er medbestemmende både for en vurdering og for en heldig videreførelse af frihedsstraffen, er her omtalt. Hvis det er rigtigt, hvad landsdommer *Jørgen Trolle* nylig har hævdet, at dommere, anklagere, forsvarere og politifolk har et alt for ringe kendskab til fængselsvæsenets arbejde, da har Aude-Hansens bog utvivlsomt sin vigtigste mission inden for kriminalister-nes egne rækker.

Enkelte steder i bogen har der indsneget sig fejl eller lovlig summariske udtalelser. Således overser forfatteren side 25, at Aarhus universitet nu har et kriminologisk institut; side 65 burde straffelovens § 225 have været nævnt; side 94 siges det lidt for kategorisk, at den moderne udligningsteori blot er „en lærd omskrivning af gengældelsestanken“; side 98—99, hvor forsæt og uagtsomhed omtales, er fremstillingen blevet temmelig misvisende, fordi straffelovens § 19 ikke er refereret; side 137 er bevægelsen henmod enhedsmæssig frihedsstraf blevet begrundet for enkelt: „Når en række kriminelle udskilles til særbehandling, er der ikke større grundlag for en opdeling af selve frihedsstraffen“; side 300 mangler den praktisk vigtige sondring mellem prøve- og tilsynstid. Til litteraturlisten kan bemærkes, at flere af værkerne er udkommet i en senere udgave end den anførte.

Sådanne indvendinger undgås aldrig, når et så stort stof skal fremstilles. At bogen på den anden måde kan give anledning til modsigelse eller diskussion, er kun et fortrin: forfatteren rejser på en lang række punkter spørgsmål om reformer med hensyn til behandlingen af forskellige grupper af lovovertrædere. Forfatterens kriminalpolitiske synspunkter forener på en tiltalende måde en nøgtern erkendelse af arbejdets praktiske grundlag og en stærk tro på mulighederne for at nå videre. Det er altid beroligende at se den kriminalpolitiske litteraturs stundom lidt højtidelige udtryk for stræben og idealer anvendt af forfattere, der taler ud af praktisk erfaring. — Som et yderligere fortrin ved bogen må det nævnes, at den er særdeles velskrevet; med særlig oplagt pen har forfatteren skrevet de afsnit, hvor han karakteriserer fængslerne og fangerne, og hvor man træffer så ypperlige udtryk som dette: „En anden type fangememoirer er skrevet af den ikke meget skrivekyndige kværlant, hvis opgave væsentligt går ud på at sværte fængslets funktionærer og fremstille forfatteren selv som en mand, hvis bidende svar stedse formåede at lukke munden på de underlødige funktionærer. Sjældent træffer man den, der på een gang har følt en reel solidaritet med sine medfanger, og som samtidig har haft vilje og evne til at give sine erfaringer og tanker nøgternt og upartisk udtryk“.

Knud Waaben.

Kenny's Outlines of Criminal Law. An Entirely New Edition by J. W. Cecil Turner. Cambridge University Press 1952. 576 s.

Under en gennemgang af engelsk strafferet ved universitetet i Cambridge slog lektor Barnes fast: „Coke er en autoritet, og Blackstone og Stephen er autoriteter, men Kenny er ingen autoritet“. Dermed ville forelæseren ikke sige noget nedsættende om Kenny, men alene fremhæve, at han set fra retskildelærens synspunkt ikke har været død længe nok. I engelske retssale regner man med en særlig snæver kreds af „autoriteter“, når der skal søges støtte for en påstand om indholdet af gældende ret. Uden for retssalen er *Courtney Stanhope Kenny* i høj grad en autoritet, den mest ansete engelske strafferetsforfatter siden Stephen's dage. Han levede fra 1847 til 1930 og efterfulgte både som docent og professor „the great Maitland“. Kenny udgav første gang sine forelæsninger i 1902 og vedblev at arbejde på bogen gennem 13 udgaver, af hvilke den sidste kom i 1929. Efter hans død udgav G. G. Phillips lærebogen i 1936; siden har man benyttet uændrede optryk. Det kunne naturligvis ikke gå i længden, og nu har *J. W. Cecil Turner* udsendt en ny udgave. Turner er lektor ved universitetet i Cambridge, sammen med L. Radzinowicz leder af dette universitets institut for kriminalvidenskab, og han er nok den største nulevende kender af engelsk kriminalret.

Af omfang er den nye udgave af Kenny vel en halv gang større end den forrige. Dispositionen er i hovedtrækkene bevaret. 1. bog handler om almindelige spørgsmål (ansvarsregler, forsøg og medvirken etc.), 2. bog om de enkelte forbrydelser, 3. bog om bevismidler og 4. bog om kriminalprocessen. Inden for disse rammer har udgiveren imidlertid sat sit præg på stoffet og dets ordning. Han har nøje gennemarbejdet Kenny's text, slettet et punktum, en halv side eller mere og flyttet om på større eller mindre afsnit, når en streng systematisk fordring tilsgæde det. En gevinst for værket er det, at udgiveren har gennemført en inddeling af stoffet i mindre afsnit og tilføjet overskrifter. Først og fremmest har han føjet nyt stof til. Lovstoffet fra de sidste 15 år er ikke særlig omfattende (vigtigst er Criminal Justice Act 1948, som kun berører sanktions- og procesreglerne), men fra retspraxis har der været meget at hente, og selv bortset herfra er der i den retsdogmatiske fremstilling talrige nye bidrag.

Turner's betydeligste indsats er uden tvivl bearbejdelsen og udvidelsen af afsnittene om de almindelige objektive og subjektive strafbarhedsbetingelser (p. 6—76). Der er navnlig lagt vægt på de subjektive betingelser, dels i historisk lys, dels efter gældende ret med sontring mellem common law og statutory offences. Grundlaget for denne fremstilling er udgiverens tidligere offentliggjorte studier over engelsk rets ejendommelige tilregnelsedoktrin, se herom Turner i værket „*The Modern Approach to Criminal Law*“, 1945, p. 195—261. Også Kenny's afsnit om forsøg er omarbejdet på grundlag af Turners afhandling herom i det nævnte værk.

Tyngdepunktet er dog nu som før 2. bog, kriminalrettens specielle del, der fylder 250 sider. Stærkt omarbejdet er her fx afsnittet om „homicide“, hvor der — ligesom i 1. bog — er særlig meget nyt om de subjektive krav. 50 sider er der om drab, uforholdsmæssig meget kan man sige, men det er spørgsmål som altid er blevet drøftet meget i England, hvor den historiske udvikling af reglerne har været meget forskellig fra hvad man kender andre steder. Om seksualforbrydelser siges der en del mere end i forrige udgave; det samme gælder voldsforbrydelserne, og kapitlet om tyveri er meget omarbejdet, bl. a. med udførlig omtale af særlig vigtige domme.

Turner kunne vel, om han havde villet, lige så let have skrevet en ny kriminalret. Den ville på grundlag af et livs studium og undervisning være blevet helt hans eget værk. Det er et smukt træk, at Turner i stedet har valgt at befæste Kenny's ry, alene med den bemærkning på titelbladet, at det er „an entirely new edition“. På samme måde udgav Turner for et par år siden Russel's klassiske strafferetlige materialesamling; ikke mindst den viser Turner's omfattende viden. Tilsammen er de to værker det centrale udgangspunkt for studiet af engelsk strafferet; dog må man ikke glemme Wilshire's udgave af Harris' lærebog, tør og skematisk, men meget nyttig.

Knud Waaben.

Emil Niethammer: Lehrbuch des besonderen Teils des Strafrechts.
J. C. B. Mohr (Paul Siebeck). Tübingen 1950. 471 sider.

Den tidligere Reichsgerichtsrat, nuværende universitetsprofessor i Tübingen, dr. *Emil Niethammer* har forfattet en fyldig lærebog i den tyske strafferets specielle del. Bogen er i første række skrevet til brug for studenter, men henvender sig også til praktiserende jurister. For studenternes vedkommende forudsættes, at de følger universitetsforelæsningerne. Disse, der af forfatteren betegnes som det uundværlige grundlag for strafferetsstudiet, får igennem bogen et supplement, hvis særlige betydning skal ligge i den kundskab den formidler om domstolenes, specielt den tidligere tyske rigsrets stillingtagen i strafferetlige tvivlsspørgsmål. Forfatteren har principielt lagt rigsrettens praksis til grund for fremstillingen. Kun undtagelsesvis henvises til afgørelser fra efterkrigstidens nye Revisionsgerichte, der ganske vist har udfoldet en også af forfatteren meget påskønnet domsvirksomhed, men dog endnu ikke er nået frem til den konformitet og det fremragende juridiske stade, som ubestrideligt prægede den tyske Reichsgericht.

Det ses ikke, hvorledes det kan være muligt, at studenter indenfor en nogenlunde rimelig tid skulle kunne magte at tilegne sig den overvældende stofmængde af enkeltheder, som bogen rummer. Den har karakter af en udpræget håndbog. Som sådan er den formentlig værdifuld. Teksten er let overskuelig, smukt systematiseret og ledsaget af et omfattende sagregister, og forfatterens fortolkningsbidrag er præ-

get af hans førstehånds kendskab til ledende tysk retspraksis og trænede *judicium*. Også ved behandlingen af strafferetlige spørgsmål i de nordiske lande vil der kunne hentes impulser fra de i bogen indeholdte grundige oplysninger om den nyere og nyeste tyske strafferet indenfor de enkelte forbrydelseskategorier.

Stephan Hurwitz.

Gerhard Simson: Fünf Kämpfer für Gerechtigkeit. C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. München 1951. 289 sider.

Forfatteren har i denne bog samlet fem biografier af „forkæmpere for retfærdighed“. De fem er: Christian Thomasius, Georges Picquart, Cesare Lombroso, Henri Dunant og Fridtjof Nansen. Båndet, der skal knytte disse fem højst ulige personligheder og skæbner sammen, er spinkelt. Kun Piquart, den franske oberst, der i Dreyfus-sagen satte hensynet til den individuelle retfærdighed over nationale, militære og alle andre hensyn, kan i streng forstand karakteriseres som en forkæmper for retten. Thomasius har udødeliggjort sit navn i kampen mod hekseovertroen, Dunant og Fridtjof Nansens indsats ligger, på det område, der her interesserer, i det humanitære barmhjertighedsarbejde (stiftelsen af Røde Kors, Nansen-hjælpen til krigsfanger, statsløse flygtninge m. v.). Lombroso lader sig kun anstrengt placere i sammenhæng med bogens øvrige helte. Han var en lige så radikal som omfattende ånd, hvis varige betydning ligger i de impulser, han har givet den kriminalistiske forskning og kriminalpolitikken, mere gennem sine fejltagelser end gennem videnskabeligt holdbar erkendelse. Fælles for dem alle fem er frygtløs, dådkraftig handlen mod fordomme, intolerance og hjertets træghed. Mange andre af menneskehedens store kunne have været inddraget under samme synsvinkel.

Forekommer valget af de emner, der sammenstilles, noget tilfældigt, er på den anden side behandlingen meget egal. I hver enkelt af biografierne gives en indgående og klar belysning af person og forhold, og fremstillingen er gennemtrængt af en varm sympati for de mænd, hvis livsværk forfatteren har villet ære. Der ligger et stort og grundigt arbejde bag disse skildringer, der på let og ubesværet måde gør rede for et omfattende stof af kendsgerninger og placerer disse i en bredere idé- og tidshistorisk sammenhæng. Skriftet bæres af en stærk — stilistisk undertiden lovlig stærkt og vedholdende understreget — etisk pathos. I en ond tid og under indtryk af et kulturelt og humanistisk sammenbrud vender forfatteren sig med begejstring til lysende forbilleder for menneskelig styrke i det godes tjeneste. Der er kommet en smuk bog ud af denne indstilling parret med kyndighed og indsigt og stor fremstillingsmæssig evne. Men den kritiske anmærkning kan dog ikke tilbageholdes, at fremstillingen ville have vundet ved større koncentration om forhold og data af afgørende betydning, ved færre superlativer og færre filosoferende kommentarer af en lidt for almindelig karakter.

For kriminalistisk interesserede læsere er der særlig grund til at henlede opmærksomheden på bogens to første essays om Thomasius og Picquart. Der gives her dels en redegørelse for hekseprocessernes forudsætninger, udbredelse og ophør, som indeholder en mængde ellers vanskeligt tilgængelige oplysninger, dels en helt fortrinligt gennemgang af Dreyfus-sagen, herunder de først i 1930 fremkomne dokumentariske oplysninger fra den tyske general von Schwartzkoppen, der definitivt beviser Dreyfus' uskyld. Dette essay er utvivlsomt bogens bedste. Forfatteren har her i den smukkeste form givet ikke blot en knap og dramatisk reportage, der intet øjeblik trætter, men samtidig grebet og gribende sat den franske generalstabsofficer, der af forholdene blev hvirvlet ind i Dreyfus' skæbne og rank og ubetinget stod på retfærdighedens side, koste hvad det ville, et æresminde, der er ham værdigt.

Stephan Hurwitz.

Tidsskrifter.

Juristen, årgang 33, 1951.

Af årgangens indhold er følgende bidrag af interesse for kriminalisterne. *Huno von Holstein*: Ordblindhed og kriminalitet; *Hans Brøchner*: En tyveri-historie (om stor efterforskning i en ringe anledning); *Knud Illum*: Nogle kortere bemærkninger om begrebet retstridighed (i anledning af Ussings afhandling); *Emil Stang*: Dommeres egenskaper og valg af dommere (et foredrag); artikler af *Th. Thorsteinsson* og *Henrik Tamm* om Sacco og Vanzetti-sagen. Hertil kan føjes nogle anmeldelser: af Jørgen Trolles bog om procedure i straffesager (*Th. Roepstorff*), af A. P. Larsens bog om sagen mod præsten i Vejlbj (Thøger Nielsen) og af Hurwitz' Strafferetsplejen, 2. udgave, og kriminalrettens 2. hefte (henholdsvis af N. Kjærgaard og W. E. von Eyben).

K. W.

Tidsskrift for Rettsvitenskap, årgang 64, 1951.

Årgang 1951 er et omfattende bind på næsten 600 sider. De kriminalretlige bidrag er ret få. Af *Einer Arnórsson* er der en afhandling om mandebod efter islandsk ret og retspraxis indtil det 17. århundrede, af *J. Øvergaard* en nekrolog over Jon Skeie og af *Johs. Andersen*s anmeldelser af von Eybens Strafudmåling og Karl O. Christiansens Mandlige landssvigere. Nær ved kriminalretten ligger en omfattende afhandling af *Anders Vinding Kruse* om adækvansproblemet i erstatningsretten, og endelig må fremhæves *Alf Ross'* „Opgør med retstridighedslæren“, en anmeldelse af Ussings afhandling fra 1949, men tillige et sammenfattende udtryk for den kritik af retstridighedslæren, som forfatteren lagde grunden til i sidste kapitel af „Virkelighed og

gyldighed i retslæren“. I denne sammenhæng kan opmærksomheden også henledes på Ross' afhandling i årgang 1950 om Theodor Geigers retssociologi.

K. W.

Revue de science criminelle et de droit penal comparé, 1950. 4 og 1951. 1—4.

Artiklerne i de senest udkomne hefter af dette tidsskrift angår overvejende spørgsmål, der ligger fjernt fra nordisk kriminalret og kriminalprocesret. Her skal blot fremhæves nogle af de emner, der kan paregnes at have en vis interesse uden for Frankrig. I hefte 4 af årgang 1950 er en artikel af *Thorsten Sellin* om sociologien og kriminalitetsproblemet, *Pierre Bauzat* giver en kort retssammenlignende oversigt over kriminaliseringen af brud på professionel tavshedspligt, og *Pierre Gannat* meddeler nogle indtryk af amerikansk fængselsvæsen. — I de to første hefter af årgang 1951 er bl. a. en artikel af *Ivar Strahl* om dagbødesystemet i de nordiske lande, *Imre Zajtay* skriver kort om behandlingen af vaneforbrydere i Ungarn, og der er et langt essai af *Georgio del Vecchio* om strafferetsplejen og genoprettelse af retskrænkelsen, en studie på straffeteoriernes område med det hovedformål at betone vigtigheden af at oprette den ved forbrydelsen indtrådte skade, ikke blot den økonomiske, men også den ideelle.

I 1951 hefte 4 er et bidrag af *Karl Schlyter* til den 3. kongres for socialt forsvar: om de svenske overvejelser angående en reform af foranstaltningerne over for voxne professionelle og psykisk unormale lovovertrædere (med dom til een foranstaltning og efterfølgende differentiering) og angående en spaltning af processen for visse lovovertræderes vedkommende i en skyldkendelse og en senere afgørelse om sanktionen. *Thorsten Sellin* skriver om den ubestemte dom i U.S.A. Af *Donnedieu de Vabres* og *Joseph Magnol*, de to nu afdøde franske strafferetsprofessorer, bringer heftet to afhandlinger; de Vabres behandler sit speciale, den internationale strafferet, og Magnol gennemgår meget udførligt den nye franske lov af 1951 om unge lovovertrædere. — I sidste hefte af årgang 1951 behandler *Andre Bonnefoy* sanktionerne over for forbrydelser mod børn. Det er en nøgtern opposition mod ophidsede krav om større strengheid; forfatteren hævder det synspunkt, at stigningen i antallet af de nævnte forbrydelser ganske overvejende har sin årsag i drukkenskab, og at det rette middel derfor er kamp mod alkoholismen og specielt i kriminalretten en egnet alkoholistforsorg i stedet for nytteløse straffe. — *J. Karanicas* omtaler den nye græske straffelov af 1950, der er trådt i kraft 1. januar 1951, og *Adolf Schönke* skriver om behandlingen af vaneforbrydere i tysk kriminalret.

— For den, som har interesse for fransk strafferet, har tidsskriftet sin største værdi ved de fyldige oversigter i hvert nummer over nyere retspraxis og lovgivning, meddelelser om politi- og fængselsvæsen etc.

I disse tillæg finder man også kriminologiske småstykker, således en fransk oversigt over ca. 260 brandstiftere (meddelt af *Pierre Cannat*) med et forsøg på at gøre op, hvad der har været motivet til de begåede forbrydelser (hævnlyst opgives som langt det hyppigst forekommende motiv); af samme forfatter er der endvidere en oversigt over 146 seksualforbrydere.

K. W.

Revue internationale de droit pénal, 1951. 1-3.

Af hefternes indhold skal i korthed fremhæves følgende artikler. *Simon Sasserath* har på Belgiens og Luxembourgs vegne skrevet en rapport til De Forenede Nationer om varetægtsfængsling af voksne personer. *Jean Graven* gennemgår det arbejde vedrørende socialt forsvar, som udføres under De Forenede Nationers kommission for sociale spørgsmål. Af *R. P. Vernet* er der en forelæsning, holdt for franske fængselsfunktionærer, om den første kontakt og samtalerne med fanger og forvarede. Forelæsningen har et direkte pædagogisk sigte: „Et bord skal altid skille Dem fra fangen. Lad ham strax sætte sig, når han kommer ind . . . Håndtrykket gemmes, til samtalen er slut. Så har det større virkning . . . Forstå at lytte under samtalen . . .“ etc. — *Jean Pinatel* behandler kriminologiens grundproblemer. — Hefte 2—3 (et dobbeltheft) er — i anledning af hundredåret for von Liszt's fødsel — viet den internationale kriminalistforening og dens førende skikkelser i den første tid: stifterne von Liszt, Prins og van Hamel samt Emile Garçon. Mest udførligt behandles — af *Jean Graven* — von Liszt's betydning for den schweiziske strafferetsreform. Af den spanske professor *Jimenez de Asua* bringes en afhandling om retstridigheden, navnlig om den tyske doktrin. Forfatteren lancerer en fransk oversættelse af ordet „Rechtswidrigkeit“: *antijuridicité*.

K. W.

NYUDKOMMEN LITTERATUR

- Allen, John E.*: Inside Broadmoor. W. H. Allen. London 1952. 193 s.
Bestemmelser vedr. Fængselsvæsenet i Danmark 1951. Udg. af Direktoratet for Fængselsvæsenet. Kbhvn. 1952. 42 s.
Chronique du Patronage Espagnol de Saint Paul. Madrid 1952. 382 s.
Comfort, Alex: Authority and Delinquency in the Modern State. Routledge and Kegan Paul Ltd. London 1950. 112 s.
Douzième Congrès Pénal et Pénitentiaire International, La Haye, 14—19 Août 1950. Actes publiés par le Secrétaire-Général du Congrès Dr. Thorsten Sellin. Vol. I—IV. Berne 1951.
Ekeberg, Birger, Ivar Strahl och Nils Beckman: Strafflagen jämte förklaringer till den nya lagstiftningen om förmögenhetsbrott. 4de upplagen. P. A. Norstedt og Söners Förlag. Stockholm 1952. 377 s.
Eriksson, Torsten: Det yngsta fängvårdsklientelet. Stockholm 1952. 19 s.